

A TELEPÜLÉSHÁLÓZAT JÖVEDELEM SZERINT STABILITÁSA KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A MEGYEI JOGÚ VÁROSOKRA ÉS A FEJLESZTÉSI TÁMOGATÁSOKRA

PALKOVITS ISTVÁN

STABILITY OF THE CITY NETWORK IN HUNGARY BY INCOME - WITH PARTICULAR REGARD
TO CITIES WITH COUNTY RIGHTS AND DEVELOPMENT SUBSIDIES

The study observes the movements in the income ranking of Hungarian cities with county rights, on the one hand, examining whether there are individual improvements in position - even if achieved through their own effective strategies - or whether territorial or settlement network determinations limit them, on the other hand - and the actuality of the latter is the primary motivation of the analysis - it also raises the question of whether the rapid expansion of external development resources in the past decade has given some players a way to embark on a new path of development - in proportion to the amount of funding or the quality of its use.

The conclusion of the analysis is that the process resulting in significant changes in the rankings has several clear winners, and clear losers, but it seems very likely that these changes in the position are determined by deeper reasons rather than influenced by local strategies and settlement development activities. The abundance of resources available for development in the 1990s has so far been able to result in few unique urban development paths and position strengthening (supported by awareness of urban development). Rather, the further strengthening of the regional power fields formed over a longer period of time, and the further expansion of the differences related to their scope, can be seen and projected. In contrast, a further strengthening of the regional forces that are taking shape over a longer time span and a further widening of the gaps in their scope can be seen and anticipated.

A TELEPÜLÉSHÁLÓZAT ÉS ANNAK STABILITÁSA, PROBLEMATIKÁJA

A településhálózat állapota, jellemzői, dinamikája, változási tendenciái fontos aspektusát jelentik egy ország általános helyzetének, annak megismerése kulcsfontosságú számos probléma megértéséhez. Mivel sokféle vonatkozása van, a téma számos irányból és céllal kutatható, és élénken kutatott az utóbbi években is: indokolt törekvés a településhálózat általános/átfogó leírása (BELUSZKY 2018, KOCSIS 2014); az elemzés módszertani lehetőségeinek felmutatása (RECHNITZER 2022); a települések összességét alakító folyamatok tendenciáinak azonosítása (KOROMPAI-SZABÓ 2016); a hálózatfejlesztés módjainak és irányainak keresése (SOMLYÓDINÉ 2023, SZEGVÁRI 2022); a fejlődés egyenlőtlenségeinek feltárása (HARCSA 2015, DEMETER ET AL. 2023); a különböző településkategóriák fókuszált elemzése (RECHNITZER 2021, HORECKI ET AL. 2023); a rendszer elemeinek tipizálása

a települések különböző jellemző alapján (EGRI 2014, ALPEK-OLÁH 2021); struktúra egyes szereplői változó mozgásterének (SOMLYÓDINÉ 2023) és változó fejlesztési paradigmáinak körvonalazása (EGEDY 2017); a gazdasági szereplők településhálózathoz kapcsolódó szempontjainak megragadása (HORECKI 2019); a vállalati és települési fejlődés kapcsolatának középpontba állítása (PALKOVITS 2017, POREISZ 2018); vagy éppen a struktúra belső átrendeződéseink vizsgálata (BELUSZKY-GYÓRI 2004, NAGY 2011). A szombathelyi földrajzi műhely kutatói is rendszeresen befolynak a fenti kérdésekkel kapcsolatos diskurzusba, Csapó Tamás hozzájárulása is jelentős a témakör megismeréséhez (pl. CSAPÓ 2011, CSAPÓ-BALOGH 2012).

E struktúra (a településrendszer, illetve annak dinamikája) egyfelől az országos/makro- folyamatok, illetve politikák összességének leképeződése is, másfelől ez utóbbiak számára feltételrendszert, vagy akár növekedési tényezőt is alkot. Az, hogy miként alakulnak a térstruktúrák, milyen területi mintázatok rajzolódnak ki, illetve mely elemek értékelődnek fel vagy le, újra és újra elemzést igényel, akár a top-down, akár a bottom-up nézőpontból nézzük a folyamatokat. Az időben bekövetkező változások, egyes térségek, településtípusok, vagy éppen települések erőteljesebb/gyengébb, ill. sajátos fejlődése elvileg bekövetkezhet akár országos prioritások, vagy egyedi központi beavatkozások érvényesülése nyomán, de helyi stratégiák megvalósulásának eredményeképp is, mindkettő számára fontos a változások ex post azonosítása.

E tanulmány a települések ranglistáján megvalósuló mozgásokat tekinti át, egyfelől azt vizsgálva, hogy mutatkoznak-e egyedi – akár eredményes saját stratégiák révén megvalósuló – pozíciójavulások, vagy a területi vagy településhálózati meghatározottságok korlátok közé szorítják azokat, másfelől – és ez utóbbi aktualitása jelenti az elemzés elsődleges motivációját - azt a kérdést is felveti, hogy a külső fejlesztési forrásoknak az elmúlt másfél évtizedben bekövetkezett ugrásszerű bővülése módot adott-e egyes szereplőknek – a forrásbevonás nagyságával vagy felhasználása minőségével arányosan – új fejlődési pályára állniuk.

1. FÓKUSZBAN A MEGYEI JOGÚ VÁROSOK ÉS AZOK RANGSORA

A vizsgálat elsősorban a megyei jogú városokra¹ összpontosít, mivel e körben kisebb szerepe van azoknak az esetlegességeknek, kis léptékekkel összefüggésben jelentkező jelentős kilengéseknek, melyek a kevésbé népes települések körében az egyes pozíciók olyan átrendeződését eredményezhetik, melyek inkább tekinthetők véletlenszerűnek, mintsem valamely valós – az változások megértése szempontjából releváns - tendencia érvényesülésének.

¹ A 2023-ban megyei jogú városi ranggal rendelkező 25 település adatai.

A vizsgálat egydimenziós, kizárólag a településeken megjelenő SZJA adóalapot képező belföldi jövedelem alapján történik – nem tagadva a különböző komplex megközelítések számos elméleti előnyét, de arra alapozva, hogy egy lokalitás közösségének jövedelemszintje önmagában is releváns minősítő kritérium, minősíti a település (és vonzáskörzete) által - a korábbi időszakok fejlődési folyamata nyomán létrejött struktúrák bázisán - kínált megélhetési, jövedelemszerzési feltételeket, ezáltal közvetlenül utal az életminőségre.

Mivel csak a pozícióváltozások képezik a vizsgálat tárgyát, az egyenlőtlenség foka és alakulása nem, így szóródási és egyenlőtlenségi számítások helyett, elsődlegesen pusztán az elmozdulások azonosítása, számszerűsítés esetén pedig alapvetően a különböző időpontokhoz kapcsolódó ranglisták alapján kalkulált rangkorreláció (a Spearman-féle rangkorrelációs együttható számítása) jelenti a módszertani alapot.

A kiindulópont annak az áttekintése, hogy van-e egyáltalán tere a belső átrendeződésnek a településhálózatban, vagy a pozíciók merevek, s ez a jellemző időszaktól és településtípustól független-e.

A relatív pozíciók változásának tágabb tere kínálkozik akkor, ha nagyobb abszolút változások jellemzik a sokaságot, így erre is érdemes egy pillantást vetni.

Az 1. táblázat azt jelzi, hogy a rendszerváltozás óta eltelt három évtized erősen eltérő fejlődési szakaszokra tagolódik a jövedelmek bővülése szempontjából. Míg az első évtized, különösképpen a transzformációs visszaesésnek köszönhetően egy húsz százaléknyi zsugorodást hozott, a következő kettőben (eltérő mértékű, itt nem elemzett háttérű) jelentős bővülést, különösen a 2010 utáni konjunktúra jelenetős (s kínálhatott nagyobb teret az egyes szereplők egyéni fejlődési útjai számára is).

1. táblázat: Az egy lakosra jutó SZJA adóalapot képező belföldi jövedelem alakulása reálértéken különböző időszakokban ($t_0=100$)

Table 1: Change in real value of the SZJA tax base domestic income per inhabitant in different periods ($t_0=100$)

	1992-2000	2000-2010	2010-2021	1992-2021
Megyei jogú városok	79,1	119,1	171,7	161,8
Városok	79,3	131,2	183,4	190,9
Nagyközségek	80,4	140,4	192,4	217,1
Községek	81,2	139,7	196,1	222,5

Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR). NAV Nemzeti Adó- és Vámhivatal. Személyi jövedelemadó (SZJA) alapján saját számítás

Érdemes kiemelni azt is, hogy e változások – a kezdeti visszaesési periódus kivételével - differenciáltan érintették a különböző településkategóriákat: már az ezredfordulót követő periódusban is a kisebb települések mutattak nagyobb

bővülést, a 2010 utáni évtizedben e különbség kifejezetten markánsná vált. 1990 óta, amint látható, a községekben jelentkező jövedelem több mint duplájára emelkedett, miközben a megyei jogú városoknál ez a növekedés csak bő másfélszeres. (Mindez persze csak csökkentette azt az előnyt, amit a megyei jogú városok élveznek, különösen a községek kárára. Utóbbiak mutatója a kilencvenes évek elején csak 57%-a volt az előbbiekének, mely hátrány a húszas évek elejére 67%-ra szűkült, de még mindig jelentős.)

Habár a településhierarchia alacsonyabb szintjein – a fentiek szerint – nagyobb abszolút változások voltak megfigyelhetők (2. táblázat), ez egyáltalán nem tükröződik abban, hogy milyen mértékben alakulnak át a jövedelmi sorrendek.

2. táblázat: Az egyes településtípusok rangsorainak összefüggése különböző időszakok kezdetén és végén (rangkorreláció, $-1 \leq \rho \leq +1$)

Table 2: Rank correlation for each type of settlement at the beginning and end of different periods ($-1 \leq \rho \leq +1$)

	1992-2000	2000-2010	2010-2021	1992-2021
Megyei jogú városok	0,88	0,88	0,85	0,48
Városok	0,92	0,94	0,92	0,75
Nagyközségek	0,94	0,95	0,92	0,77
Községek	0,86	0,88	0,87	0,71

Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR). NAV Nemzeti Adó- és Vámhivatal. Személyi jövedelemadó (SZJA) alapján saját számítás

Az általánosságban kijelenthető, hogy a településrendszeren belül folyamatos a mozgás a jövedelmi listán, mely mozgás egy-egy évtized alatt markáns átrendeződést nem okozott egyik kategóriában sem, de az időszak egészét illetően már számottevő változás regisztrálható. Ami a jogállást illeti, a legnagyobb elmozdulások a megyei jogú városok ranglistáján történtek (1-2. ábra), a rendszerváltozás évei és a jelen ranglistái közötti különbség kifejezetten jelentőssé vált – így e markánsan kirajzolódó jelenség közelebbi vizsgálata különösen indokolt.

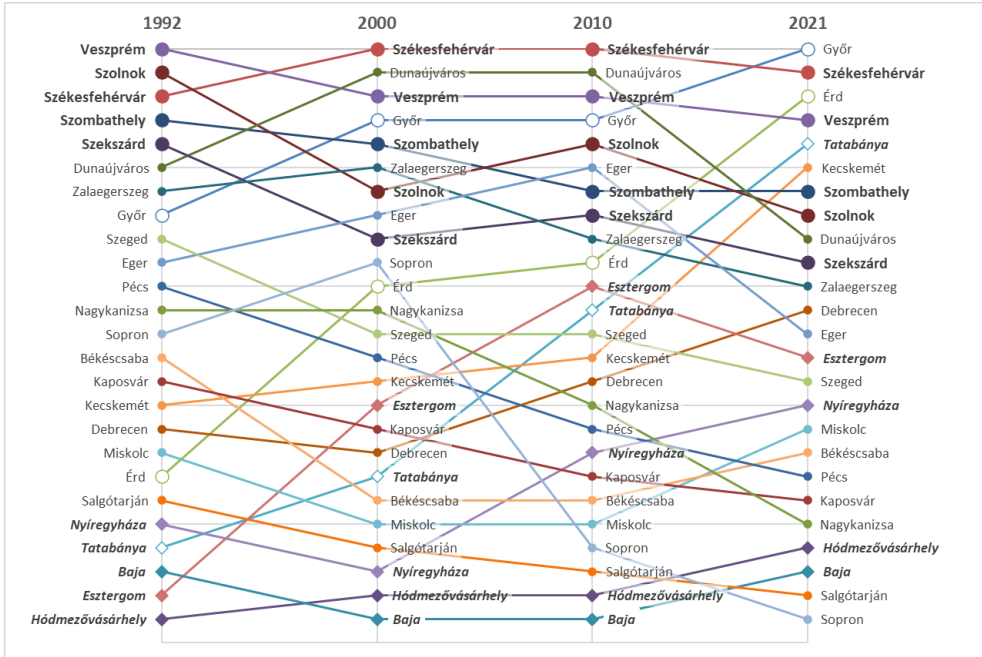
Mivel – a rangkorrelációk szerint – a változás mértéke az ezredfordulóhoz képest egy évtizeddel később általánosan erősödni látszik, a mozgatóerők tekintetében ez utóbbi évtizedhez kapcsolódóan – más lehetséges magyarázatok mellett – felmerülhet a külső forrásokkal összefüggő hatások szerepének fontossága is.

A megyei jogú városok ligájának utóbbi két évtizedbeli (a transzformációs sokkot már közvetlenül nem tükröző) átrendeződésének alapvonásait tekintve a grafikonok azt mutatják, hogy egyfelől alapvetően azonos mintázatú növekedési utakat járnak be a szereplők az ezredforduló után (a kezdeti mérsékelt növekedés hitelválság előtti megugrása, az azt követő jelentős visszaesés, majd a konjunkturális évek emelkedő pályája, amit a covid év megtört), másfelől azért

különbségek is mutatkoznak (az időszak utolsó negyedében egyre nagyobb terjedelművé váló szóródás is a hasonló pályákról való letérés jele lehet), melyek végül a sorrendek módosulásában érhetőek tetten.

1. ábra: A megyei jogú városok egy lakosra jutó SZJA adóalapot képező belföldi jövedelem alapján képzett rangsorának alakulása, 1992-2021

Figure 1: Change in the ranking of cities with county status based on the domestic income tax base per capita, 1992-2021

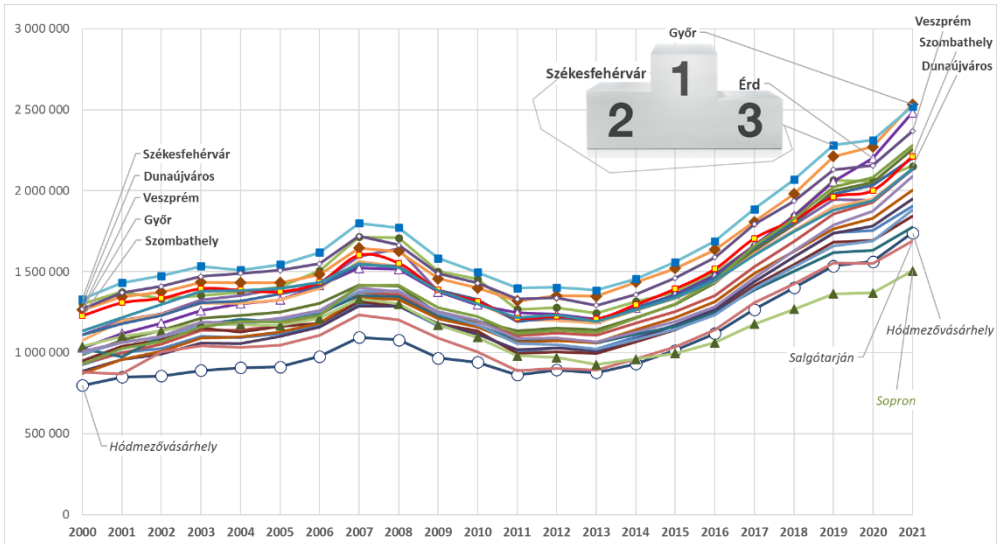

Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR). NAV Nemzeti Adó- és Vámhivatal. Személyi jövedelemadó (SZJA) alapján

Akár a rangsor elejét, akár a végét nézzük, nincsenek egyértelmű stabil pozíciók. Az élen az ezredforduló élményéből Székesfehérvár, Győr és Veszprém ugyan tartják helyzetüket (egy-egy pozíciónyi mozgással), de Dunaújváros és Szombathely lemaradni látszik, miközben Érd látványosan előre tört. A sereghajtóknál ugyancsak van elmozdulás, a korábbi egyértelmű lemaradó Hódmezővásárhely felzárkózóban van, míg az utolsó helyre Sopron került. Utóbbi helyzete különösen sajátos: a komplex mutatók alapján – és a közvélekedés szerint - rendszerint fejlettnek minősülő város esetében láthatóan nem a belföldi jövedelmek jelentik az helyi életminőség meghatározó forrását, ami (e helyzet minden közvetlen előnye mellett) településfejlesztési-, illetve helyi gazdaságfejlesztési ellentmondásokra, illetve kockázatokra irányíthatja rá a figyelmet.

2. ábra: Az egy lakosra jutó SZJA adóalapot képező belföldi jövedelem alakulása összehasonlító áron a megyei jogú városokban (Ft, 2022-es árak)

Figure 2: Change in domestic taxable income per capita at comparable prices in the cities with county status (HUF, 2022 prices)

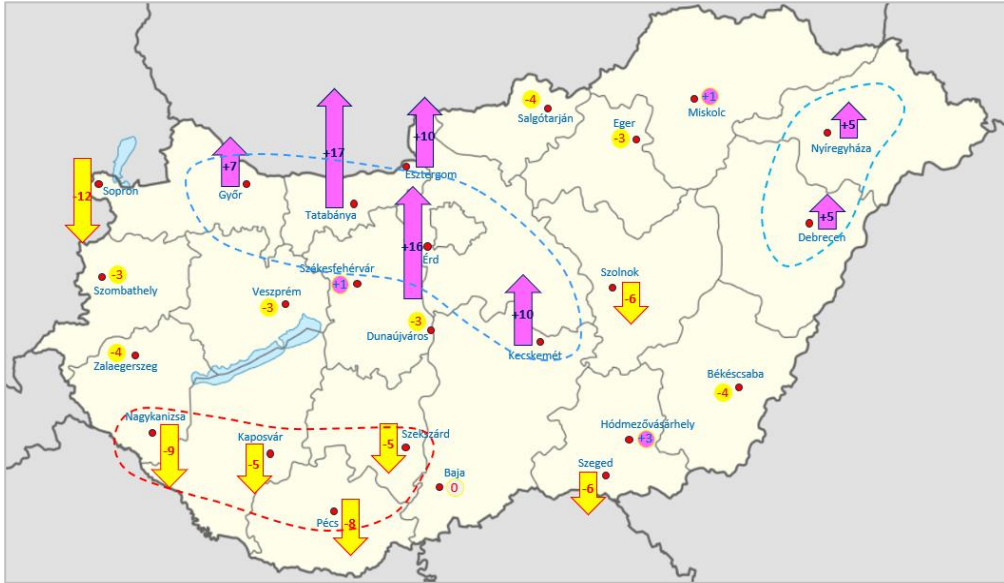
Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR). NAV Nemzeti Adó- és Vámhivatal. Személyi jövedelemadó (SZJA) alapján saját számítás

Amint látható, akár két évtized alatt is jelentős átrendeződés valósulhat meg, ami elvileg lehet általános térségi erőtereket és mintázatokat érintő változások hatása, lehet az átgondolt és eredményesen megvalósult helyi stratégiák következménye, lehet a központi akarat eredménye, de eseti körülmények, akár egyes jelentős üzleti szereplők döntései is közre játszhatnak ebben.

Ha azonban a tartós pozícióváltozásokat, az egyes szereplők tendenciaszerű mozgásait tekintjük (3. ábra), akkor e lehetőségek közül legmarkánsabban érvényesülőnek a földrajzi maghatározottságokat kell ítélnünk. Az utóbbi harminc évre vonatkozóan egyértelműen kirajzolódnak a nyertesek és vesztesek földrajzi zónái: pozitív oldalon a főváros és a hozzá közeli (közlekedés folyosók mentén fekvő) centrumok, illetve a felzárkóztatási erőfeszítések célpontjaként eredményes keleti megyeszékhelyek, negatív oldalon pedig a teljes Dél-Dunántúl, egyes alföldi megyeszékhelyek (de természetesen a különleges helyzetű Sopron esete sem független földrajzi helyzetétől).

3. ábra: A 1992-2021 között jövedelmi pozíciójában jelentősen (a rangsorban legalább 3 hellyel) elmozduló települések (megfelelő irányú nyilakkal jelölve)

Figure 3: Municipalities that moved significantly (by 3 or more places in the ranking) in their income position between 1992 and 2021 (indicated by arrows in the corresponding direction)

Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR). NAV Nemzeti Adó- és Vámhivatal. Személyi jövedelemadó (SZJA) alapján saját számítás

Ami a tudatos versenymagatartást, saját fejlődési pályák kijelölését és annak mentén végig vitt fejlődést illeti, ahhoz a saját törekvések mellett szükséges a fejlesztéspolitikai mozgástér és a megfelelő nagyságú forrás is, ami (mindkettő utóbbi) a vizsgált teljes időszak során erősen változó módon állt rendelkezésre. A 2010 előtt periódusban a nagyobb fokú önállóság mellett a fejlesztési források hiánya jelentette a korlátot, az utóbbi évtizedben viszont a megjelenő jelentős támogatások mellett a helyi mozgástér szűkült be a központi akarattal szemben (ahogy Rechnitzer is rámutat, az utóbbi időben „a nagyvárosok sikeressége nem a lokális dimenziókban keresendő, hanem a hatalmi központtól való függés által meghatározott, erősen determinált pillanatnyi megítéléstől függ” (RECHNITZER-BERKES 2021, 19. P.).

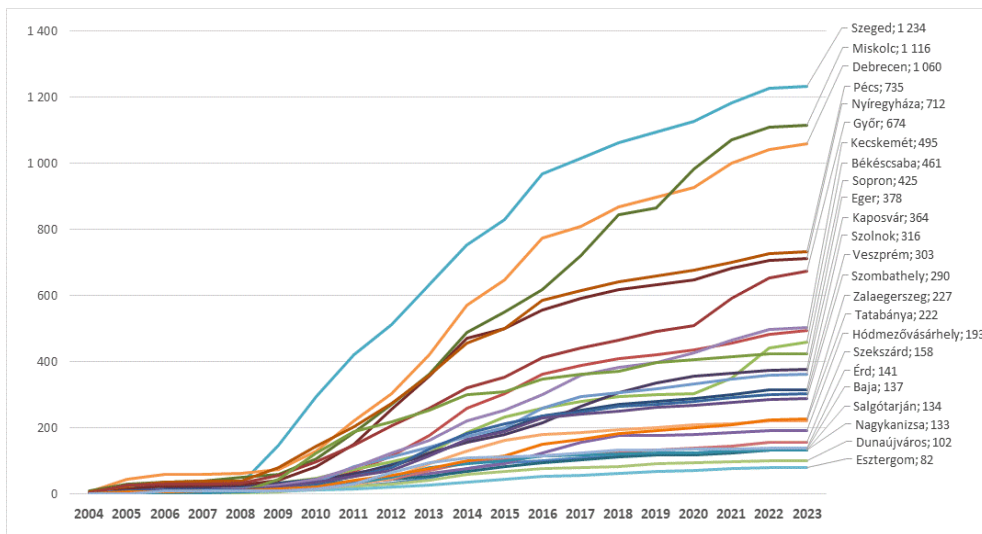
2. A TÁMOGATÁSOK HATÁSA A TELEPÜLÉSI POZÍCIÓKRA

Mindamellet – függetlenül az allokáció mögötti koordinációs mechanizmustól - releváns az a kérdés, hogy a komolyabb nagyságrendű külső források

időszakában mutatkozik-e összefüggés az egyes települések által felhasznált addicionális finanszírozás és a helyi jövedelmek alakulása között.

4. ábra: A megyei jogú városok számára kifizetett² EU társfinanszírozású támogatások³ kumulált értéke összesen, 2004-2023 (összehasonlító áron, 2023 évi árak⁴, mdFt)

Figure 4: Total cumulative value of EU co-financed grants paid to cities with county status, 2004-2023 (at comparable prices, 2023 prices, in million HUF)

Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR). Támogatási adatok alapján saját számítás

Tekintve, hogy a városok által kapott összegek meglehetősen eltérő nagyságrendűek, elvileg a hatások terén megmutatkozó különbségekben is feltételezhető (sőt, a projekt-kiválasztási kritériumok fényében elvárható volna), hogy van ennek nyoma.

Az egyes városok által kapott⁵ külső források összegében, ahogy a 4. ábra mutatja, a lélekszám-arányosság alapvetően – ha nem is determinisztikusan – érvényesül, legnagyobb összegek a regionális központnak tekintett öt

² Az NFT 2004-2006 esetében „leszerződött” támogatások

³ 2004-2006, Nemzeti Fejlesztési Terv, 2007-2013, Új Magyarország Fejlesztési Terv, 2007-2013, Új Magyarország Vidékfejlesztési Program, 2014-2020, Széchenyi 2020, 2014-2022, Vidékfejlesztési Program, 2021-2027, Széchenyi Terv Plusz

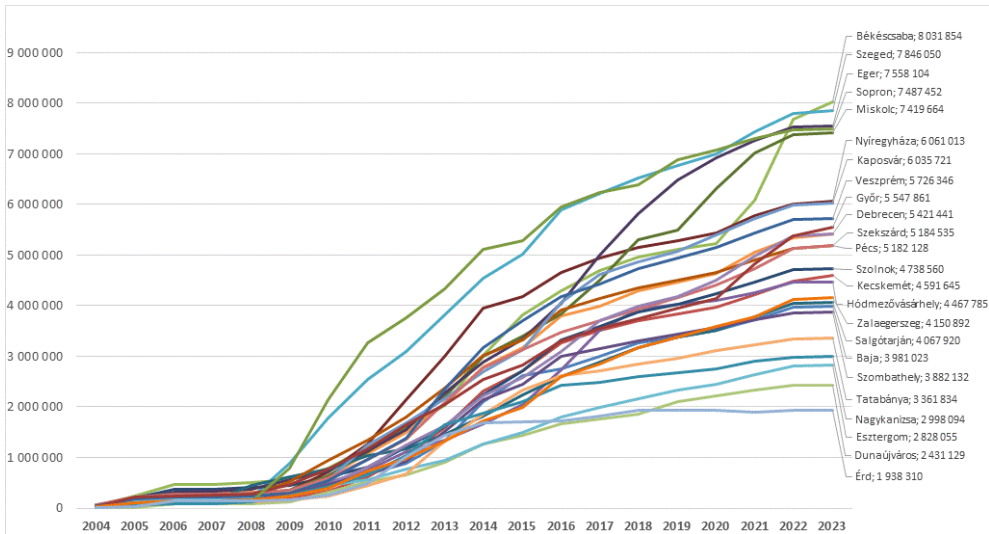
⁴ A számításhoz a GDP implicit árindexét használva

⁵ Azt az egyébként lényeges kérdést, hogy milyen elvek szerint rendelődnek az egyes összegek egy konkrét településhez (pl. egy több települést érintő vonalas infrastruktúra beruházás esetén), és mennyiben tekinthetők a számok a valódi települést fejlesztő többlet-finanszírozások értékének itt nem vizsgáljuk, kellő és illő bizalommal tekintünk az állami szervezet által kezelt információkra.

településre érkeztek, (illetve a kivételként középük beékelődő Nyíregyházára), s a lista további elemei is jól követik a népesség-sorrendet, így igazán nagy, ragsort érintő differenciáló hatás a lakosságárányos jövedelmekre e mutatótól nem várható.

5. ábra: A megyei jogú városok számára kifizetett EU társfinanszírozású támogatások kumulált értéke egy állandó lakosra, 2004-2023 (összehasonlítható áron, 2023 évi árak, Ft)

Figure 5: Cumulative value of EU co-financed subsidies paid to cities with county status per resident, 2004-2023 (at comparable prices, 2023 prices, HUF)

Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR). Támogatási adatok alapján saját számítás

Érdekesebb lehet az egy főre vetített értékek alakulása (5. ábra): e téren olyan, a tipikusan felvetődő településjellemzőkkel nem magyarázható sorrend alakult ki, ami alapján akár a hagyományos erővonalakat felülíró hatások mutatkozását is várhatnánk. A lakosságárányos támogatások terén kiemelkedően szereplő városok (Békéscsaba, Szeged, Eger, Sopron, Miskolc) jellemzően olyanok, akik korábban kisebb dinamikát mutattak, mely trend megfordításához való hozzájárulást is hozhatott (volna) e kedvező körülmény. (Ugyan a fejlesztések hatásai nem szükségképpen rövid távúak, s nyilvánvalóan érvényesültek még teljes mértékben, a kifizetések felütése, a 10-es évek közepe óta már eltelt annyi idő, ami alatt bizonyos változások megvalósulása reálisan feltételezhető lehet.)

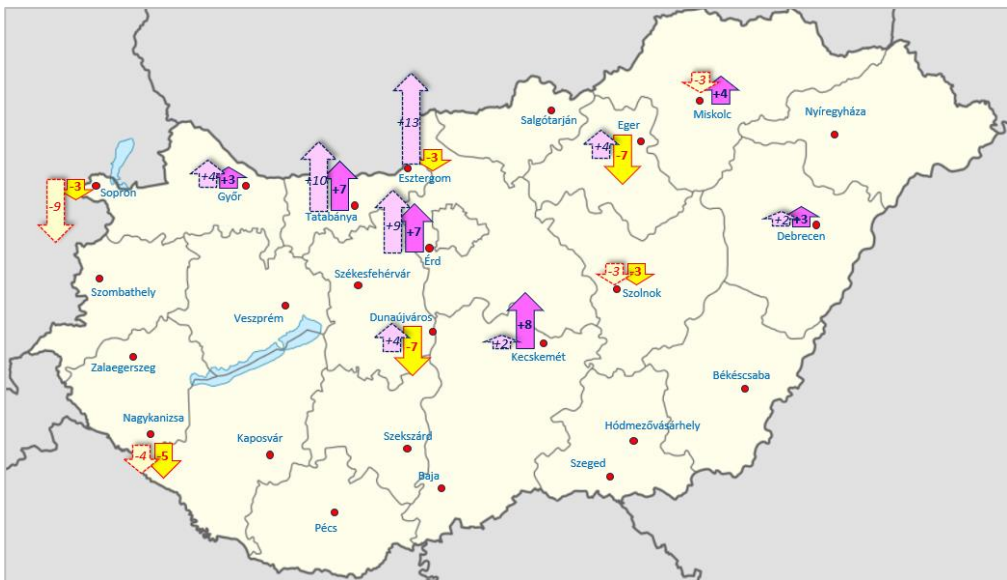
A jövedelmi ranglista változása e feltételezhető hatásokat (a 6. ábrán az érintett települések mellett lévő jobb oldali nyilak szerint) nem igazolja, az öt kiemelt kedvezményezettből kettő (közülük különösen Eger) további visszaesést, kettő változatlan pozíciót mutat, s csak Miskolc helyzete változott

pozitív irányba (eszerint nem a támogatásokból származó szisztematikus statisztikai összefüggés nyomán). Másik véletként, a pozíciót javítók közül Tatabánya és különösen Érd a támogatások listájának alsó harmadában van csak.

Negatív irányban ugyancsak ellentmondásosan érvényesül az összefüggés: az öt legkevesebb támogatásban részesült város közül három a vizsgált évtized jövedelemváltozása terén is vesztesnek számít (Nagykanizsa, Esztergom, Dunaújváros), a másik kettő ugyanakkor a nyertesek közé tartozik. Érd esetében elégséges magyarázatként kínálkozik a jövedelmek jelentős hányadának budapesti aktivitásokhoz kapcsolódása. Tatabánya helyzete kevésbé evidens - az egyes szereplők, helyi sajtóosságokat feltáró, esettanulmányyszerű feldolgozása természetesen messze meghaladja e kereteket, de szükséges volna a folyamatok pontos megértéséhez).

6. ábra: A 2010-2021 között pozíciójában jelentősen (a rangsorban legalább 3 helyel) elmozduló települések (2. nyíl) és azok korábbi időszaki (1992-2010) pozícióváltozása (1. nyíl)

Figure 6: Municipalities moving significantly (by 3 or more places in the ranking) between 2010 and 2021 (arrow 2) and their change in position over the previous period (1992-2010) (arrow 1)

Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR). NAV Nemzeti Adó- és Vámhivatal. Személyi jövedelemadó (SZJA) alapján saját számítás

Minden jel szerint a 2010 utáni időszakban is a korábbi trendek érvényesülnek, kevés szereplő tudott új lendületet adni fejlődésének, dacára a forrásbőségből fakadó mozgástér-bővülés elvi lehetőségeinek. A Győr-

Tatabánya-Érd (Budapest)-Kecskemét öv (Esztergom leválásával ugyan) folytatni tudta korábbi előretörését, ami a mind markánsabban megmutatkozó térszerkezet tartós rögzülését, egyúttal a térségek közti egyenlőtlenségek fokozódását vetíti előre.

ÖSSZEZÉS

A rendszerváltozás óta eltelt három évtizedben a hazai településhálózatban – számos állandó, újratermelődjő jellemzője mellett is – jelentős változások zajlottak le, mely változások a jövedelmek földrajzát is átrajzolták némiképp. Az egy lakosra jutó SZJA adóalapot képező belföldi jövedelem – korántsem problémamentes, de sok szempontból kiemelkedő jelentőségű – mutatója alapján kirajzolódó erősorrendek évtizedről évtizedre számottevő átrendeződést mutatnak minden településkategóriában, így a fentiekben fókuszba helyezett megyei jogú városok körében is. E folyamatnak több egyértelmű nyertese és ugyancsak egyértelmű vesztese van, de a jelek szerint e pozícióváltozások sokkal inkább mélyebben rejlő meghatározottságok által irányítottak, mintsem a helyi stratégiák és településfejlesztési aktivitások által befolyásoltak. A 10-es évek fejlesztéspolitikai forrásbősége kevés (településfejlesztési tudatossággal alátámasztott) egyedi városi fejlődési pályát és pozícióerősödést tudott eredményezni mindeddig, sokkal inkább a nagyobb időtávban formálódó térségi erőterek további megerősödése, és a különbségek ezek hatókörével összefüggő további bővülése látható és vetíthető előre.

IRODALOM

- ALPEK B. L. – OLÁH D.** (2021): A magyar települések innovációs potenciáljának dimenziói. *Területi Statisztika*, 2021, 61(6) pp. 712–738
- BELUSZKY P. — GYŐRI R.** (2004): Fel is út, le is út... (Városaink településhierarchiában elfoglalt pozícióinak változásai a 20. században). *Tér És Társadalom XVIII. évf. 1.: pp. 1-41*
- BELUSZKY P.** (2018): A települések világa Magyarországon. *Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018, 327 p*
- CSAPÓ T.** (2011): Hazánk településrendszerének néhány változása 1990 és 2010 között. In: Csapó T. Kocsis Zs., Puskás, J., Tóth, G., Zentai, Z. (szerk.): *A Bakonytól Madagaszkárig : Tanulmánykötet a 65 éves Veress Márton tiszteletére. Szombathely, Magyarország : Savaria University Press 268 p. pp. 189-201., 13 p.*

- CSAPÓ T. – BALOGHA.** (szerk.) (2012): Development of the Settlement Network in the Central European Countries: Past, Present, and Future. Berlin, Németország, Heidelberg, Németország : Springer-Verlag, 314 p.
- DEMETER G. – PAPP I. – ROMHÁNYI F. B. –PÉNZES J.** (2023): A területi egyenlőtlenségek településszintű vizsgálata a történeti Magyarország és utódállamai területén, 1330–2010 (II.), Területi Statisztika 2023, 03 pp. 300-334
- EGEDY T.** (2017): Városfejlesztési paradigmák az új évezredben – a kreatív város és az okos város. Földrajzi Közlemények 2017. 141. 3. pp. 254–262.
- EGRI Z.** (2014): A város- és várostérség-tipizálás alapjai Kelet-Közép-Európában. Tér és Társadalom 28. évf., pp. 87-104
- HARCSA I.** (2015): A területi fejlettség és egyenlőtlenségek lehetséges értelmezései — kritikai értékelés és kutatási eredmények I., Statisztikai Szemle, 2015. 93. évfolyam 5. szám
- HORECZKI R. – MOLNÁR E. – PIRISI G.** (2023): A kicsi szép, de gyenge is? Tűnődés a magyarországi kisvárosok településhálózatban betöltött szerepéről. Comitatus.2023. 03 pp. 191-202
- HORECZKI R.** (2019): A középállamati szektor jövőképe a városhierarchiában, In: Lux Gábor (szerk): Ipari középállamatok és területi versenyképesség. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs.
- KOCSIS ZS.** (2014) Magyarország településhálózata. Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek, Miskolc 11(1), pp 3-12.
- KOROMPAI, A. – SZABÓ, M.** (2016) Új tendenciák településeink megújulásában. In: Magyarország 2025-ben és kitekintés 2050-re Tanulmánykötet Nováky Erzsébet 70. születésnapjára. Arisztotelész Kiadó, Budapest, pp. 227-241.
- NAGY Z.** (2011): A megyeszékhelyek pozícióinak változása Magyarországon. A Miskolci Egyetem Közleményei, A sorozat, Bányászat, 82 . kötet
- PALKOVITS I.** (2017): Corporate performances and city positions, In: Mesterházy, Beáta (szerk.) XVI. Természet- Műszaki- és Gazdaságtudományok Alkalmazásai Nemzetközi Konferencia, Szombathely, Magyarország : ELTE Savaria Egyetemi Központ, 8 p.
- POREISZ V.** (2018): Magyarországi nagyvárosok versenyképessége vállalataik teljesítménye alapján. Tér Gazdaság Ember 3, 6, pp. 39-65
- RECHNITZER J.** (2022): Néhány iránymutatás Kelet- és Közép-Európa nagyvárosainak tanulmányozásához. Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek, Miskolc 19 (3). pp. 14-26.
- RECHNITZER J – BERKES J.** (szerk) (2021): Nagyvárosok Magyarországon. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest
- SOMLYÓDYNÉ PFEIL E.** (2023): A várostérségi és policentrikus szemléletre alapozott településhálózatfejlesztés érvényessége és érvényesülése

Magyarországon. Comitatus Önkormányzati szemle – 33. évf. 246. pp. 171-182

SZEGVÁRI P. (2022): A magyar településhálózat-fejlesztés kihívásai és lehetséges irányai. Magyar Közigazgatás, 2022/1, pp. 66 –77.